

## Davetli Yazı / Invited Paper

### Kadın Çalışmalarında Yapamadıklarımız\* Failures in Women's Studies

**Prof. Dr. Gülten Seber**

#### Öz

Kadın çalışmaları gözden geçirildiğinde, kadına yönelik ayrımcılığın sosyal, psikolojik, ekonomik, yasal ve siyasal gibi pek çok alanda olduğu görülür. Kadınlar yalnızca kadın oldukları için, kadınlık halinin kırılabilirliğinden ötürü, toplumsal eşitsizlik ve adaletsizliklerden daha şiddetli etkilenmektedir. Örneğin savaş afetlerinde yaşanan toplumsal alt-üst oluşlar en çok kadınların yaşam koşullarını ağırlaştırmaktadır. Ya da kısırlık, kadınlar için, biyolojik bir sorun olmanın ötesinde son derece yıkıcı olabilmektedir. Ayrımcılık devam ederken, insan haklarına duyarlı konuşmalarda bile, bu sorunu açıklama ve önlemedeki çalışmalar için henüz erken olduğu mahcup bir şekilde ifade edilmektedir. Bu kapsamda çok sayıda başlık vermek mümkündür. "Savaşta ve Afetlerde Kadın", "Mülteci Kadın", "Engelli Kadın", "Ev İşçisi Kadınlar", "Seks İşçisi Kadın", "Çocuk Gelinler", "İnfertil (gebe kalamayan) Kadınlar", "Gayrimüslim Kadınlar", "Başörtülü Kadınlar", "Cinsel Yönelimi Farklı Kadınlar", "Medyada Kadın" gibi. Ancak süre nedeniyle tüm başlıkları irdelenmek mümkün olmadığından bu çalışmada en önemli görülenler alınarak, kadının gözden kaçan insan hakları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

**Anahtar Kelimeler:** Kadın Örgütleri, Ayrımcılık, İnsan Hakları

#### Abstract

When women's studies are reviewed it is seen that discrimination against women is in many areas such as social, psychological, economic, legal and political issues. Women are affected more severely from social inequality and injustice because of their sex and their

fragility caused by the state of womanhood. For example a social turmoil occurring during war and disasters aggravates the living conditions of women rather than others. Another example is infertility, beyond being a biological problem; it can be extremely destructive for women. While discrimination is continuing even in human rights-sensitive conservations it is expressed in an ashamed way that it is still too early for work in explaining and preventing this problem. In this context, it is possible to give large number of topics such as "Women during -War and Disaster", "Refugee Women", "Disabled Women", "Home Worker Women", "Sex Worker Women", "Child Brides", "Infertile Women", "non-Muslim Women", "Women Wearing Headscarves", "Women with Different Sexual Orientations", and "Women in the Media". However, it is not possible to examine all the titles due to lack of time and for this reason most important issues will be dealt with and the overlooked human rights of women are tried to be put forward.

**Keywords:** Women's Organizations, Discrimination, Human Rights

#### Giriş

1970 den bu yana kadın çalışmaları hızla ilerlemiştir. Bu çalışmalar yine kadınlar tarafından güçlü ve kararlı adımlar sayesinde oluşmuştur. Unutmamak gerekir ki kadın çalışmaları tüm kadın örgütlerinin katkısı vardır. Her örgüt kendi amaçları doğrultusunda çalışmalar yapmıştır. Ancak görüyoruz ki bazı kadın örgütlerinin sesi ve toplumda ki görünürlüğü hem daha kolay, hem de daha az ayrımcılığa uğramıştır.

Prof. Dr. Gülten Seber, Emekli Öğretim Üyesi, [gsonmezseber@gmail.com](mailto:gsonmezseber@gmail.com)

\* ESOĞÜ Kadın Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (ESKAM) I.Kadın Araştırmaları Sempozyumu Kongre Merkezi 6-8 Mart 2012 Eskişehir

Bunu bazen kadın örgütleri bizzat kendileri yapmıştır, bazen toplumsal ön kabullerden kaynağını almıştır. Her ne kadar İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 2. Maddesinde “Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Ayrıca, ister bağımsız olsun, ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurt dışı olsun, bir kimse hakkında, uyruğunda bulunduğu devlet veya ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir.” dense de bunlar toplumsal yaşama yansımamıştır.

Ayrıca bugün için kadın örgütleri, Anayasanın 10. maddesindeki “Eşitlik” kavramının süreç içinde kadını korumadığını ileri sürerek değişmesini istemektedir.

([http://www.kadinininsanhaklari.org/id\\_314](http://www.kadinininsanhaklari.org/id_314))

Ülkemizde henüz insan haklarının yaygın ve etkin uygulanmasının önünde pek çok engel vardır. Ayırıcılık ve nefret suçu hak ettiği cezayı alamıyor. Haklar devlete karşı insanı korumakta insanı istekli ve cesaretli değildir. Devleti temsil eden erklerin kendi önyargıları, geleneksel tutumları da bazen de yasal boşluklar dolaylı bazı gruplar çok zorlanmaktadır. Örneğin “Cinsel Çeşitliliği “bir hastalık gibi gören bir erk, nasıl olur da cinsel hakların yolunu açar, ya da “Mülteci benim huzurumu kaçırarak ne iş var burada? Ülkesine dönsün.” düşüncesi varsa mülteci haklarını nasıl savunur. Kadınlar kendileri çalışabilmek ya da farklı nedenle “Ev İşçisi” çalıştırıyorsa onun sosyal güvencesini düşündüler mi? biraz sert ve otoriter olarak hem cinsini anlamakta ne kadar duyarlıdır. O zaman çalışanın haklarını nasıl savunabilirler? Örnekler çoğaltılabilir ancak burada, birkaç başlıkta görünmeyen unutulmuş kadınların durumu çeşitli açılardan ele alınacaktır.

### **Ev İşçisi Kadın:**

Biz Toz bezi değiliz, EV İŞÇİSİYİZ!

Kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmak yolunda verdiği mücadelenin temsili başlangıcı olan 8 Mart 1857’den bu yana kadınlar açısından önemli ilerlemeler kaydedilmesine ve umut verici gelişmeler yaşanmasına rağmen sorunlar hala dünyada ilk sırada yer

almaktadır. Ev işçiliği 21. Yüzyılda köle emeği olarak tanımlanmaktadır. Kapitalizm sosyal devleti zayıflatıkça, bakım emeği büyümeye devam ederken, sosyal hizmetlerin özelleşmesi yaygın biçimde görülüyor. Esnek çalışma olarak da tanımlanan ev işçiliği güvencesiz, görünmez, en tanımlanamazdır. Dünyada yaklaşık 53 milyon ev işçisi olduğu tahmin ediliyor. Bu sayının çok önemli bir kesimi ise göçmendir. Bu kadar büyük bir iş gücü nasıl gözlerden saklanabiliyor?

Ev hizmetlerinin 80-90’ı kadınlar tarafından yapılıyor. Kadınların hanesine yazılı işler her zaman görünmezdirler, değersizdirler ya da düşük değerdedirler. Bu emeğin haklarını savunacak örgütlülük yoktur, onlar işlerini her an bırakacak gibi yaparlar. Hiçbir zaman kimliklerinin bir parçası olarak da görmezler. Bir tekstil işçisi gibi, bir tezgâhtar gibi, ya da sekreter gibi meslek adı vermezler, kendilerine. Sorulduğunda “ev kadınıyım” demekle yetinirler. İkinci işlerini hep saklarlar. İzin günü, mola saati, çalışma süresi, fazla mesai, süt izni, senelik izin gibi haklar için, sosyal güvence için, iş sağlığı ve güvenliği için, emekli olabilmek için hakları gündeme gelmemektedir.

Bir yıl içinde 51 ev işçisi kadın iş kazası hayatını kaybetti, 400’den fazla kadın taciz ve tecavüze uğradı ve binlercesi yaralandı. Kocasını zampara olduğu için tuvalete kilitlenen kadın, tecavüze uğramamak için pencereden atlayan kadın, çalıştığı evde kaybolan paranın hesabı sorulan kadın öyküleri üzücüdür. Ev işçisi kadın toplumun baskısı, çalıştığı evin baskısı bir de koca baskısı ile üç defa ezilmektedir. Son kurban Fakıma Alsar, devamlı ev işçisi olarak çalıştığı 4. Kattaki dairenin camını silerken sürgülü olan pencerenin yerinden çıkmasıyla iş kazası sonucunda hayatını kaybetmiştir. Devletin İLO Sözleşmesi’ni onaylanması ve ev işçilerinin sosyal güvenceye ve sendikal haklara kavuşturulmasına, ev işçilerinin çalıştığı evlerdeki kötü koşullara dair beyannamesinin esas alınması gerekmektedir.

Bazen ev işçileri İş Kur tarafından da yönlendiriliyor. Yani İş Kur’un iş bulma büroları üzerinden ev işçileri birçok eve gidiyor. Ev işçisi kadınların yaşadığı saldırıların birçoğu da İş Kur tarafından gönderildiği evlerde başına geliyor. Bura ilginç bir durum var. Devlet hem İş Kur üzerinden ev işlerine gönderiyor hem de ev işçilerini işçi statüsünde kabul etmiyor. Kayıt dışıyla mücadele ettiğini söyleyen devlet asıl kayıt dışı çalışmayı kendi yaratıyor.

**Engelli Kadın:**

2002 yılı Türkiye Özürlüler Dairesi Araştırma verileri göre; toplum nüfusunun % 12.29'unu engelliler oluşturmamaktadır. Toplam kadın nüfusunun ise %13.45'ini kadın engelliler oluşturmaktadır. Okumazlık yazmazlık oranı kadınlarda % 19,4, erkeklerde % 6,1'dir. Bu oran engelli kadınlarda %48, engelli erkekler %28.14'dir. Eğitim görmüş engelli kız çocuğu oranı, eğitim görmüş erkek çocuktan ve eğitim görmüş engelli olmayan kız çocuktan oldukça düşüktür. Engellilerle ilgili az çok bilgi olmasına karşın engelli kadınlarla ilgili veriler oldukça azdır. Türkiye'de engelli kadınların uğradığı şiddetle ilgili somut bilgiler yoktur. Her tür engelliye aile içinde kadınlar hizmet vermekte ve bu alandaki eksiklikler kadınların daha çok bunalmasına neden olmaktadır. Türkiye de kadın örgütlerinde engelli kadınlarla ilgili çalışma yoktur. Türkiye'de engelli örgütlerinde pek az kadın engelli yöneticilik yapmaktadır. (<http://www.ozida.gov.tr>).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin ilk maddesi, "Tüm insanlar özgür; onur ve haklar bakımından eşit doğar. Akıl ve vicdanla donatılmış olup birbirlerine karşı bir kardeşlik anlayışıyla davranır" der. Engelli kadın için "eşitlik ve insan hakları" temel meseledir. Ayrımcılık, düşük toplum statü, fiziksel, cinsel ve diğer istismar türlerine maruz kalma, kadına özgü toplumca belirlenmiş rol ve sorumlulukları yerine getirmek zorunda bırakılma, eğitim olanaklarından yeterince yararlanamama, bir işe girmekte zorlanma, çalışma yaşamında ayrımcılığa uğrama ve daha birçok konuda hakların ihlali, hem kadınlar hem de engelliler açısından karşılaşılan çözümlenmesi gereken temel sorunlardır. Kadınların ve engelli bireylerin yaşadıkları sorunları, engelli kadınlar iki kat fazla yaşamakta, kendilerine yönelik ön yargılar ve engellerin yanı sıra kadın olmanın ve kadınlara bakışın getirdiği olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar.

Genelde engellilerin özelde ise engelli kadınların dışlanma, ayrımcılık, temel ihtiyaçların karşılanması, yoksulluk, kendi gereksinimlerini ifade etme, medeni hak olarak evlenme, boşanma, evlat sahibi olma, ekonomik bağımsızlık, karar alma süreçlerine aktif ve eşit derecede katılmaları gibi konularda yaşadıkları sorunları göz ardı edemeyiz. Engelli kadın eğitimden, iş ve mesleki olanaklardan yoksundur. Engelli kadınlar hem kadın olmak hem de engelli olmak bakımından daha dezavantajlıdır ve bu nedenle yaşadıkları sorunları diğer gruplarla karşılaştırdığımızda iki kat daha fazladır.

**Seks İşçisi Kadınlar:**

Toplum, hatta kadın örgütleri tarafından da, dışlanma, ayrımcılık, nefret söylemi ile en ağır yükü taşıyan, aileleri tarafından ölümcül kararlara maruz kalan kadın grubudur. Toplum düzeninde asayiş ve suç algısı ile birlikte anılır. Hiçbir toplumsal adaleti getirecek önlem alınmazken ikiyüzlü biçimde sessizce gizli, utanma ve pişmanlık duyguları ile yaşamalarına devam ederler. Dünyanın kuruluşunda beri var olan bu en eski meslek toplumun en kirlili, en ikiyüzlü tutumu burada açıkça görülmektedir.

1930'lu yıllardan beri yürürlükte olan "Fuhuşla ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü", fuhuş'u engelleyen bir çalışmaya rehber olması gerekirken, bu alanda çalışan kişilerin suçlu olarak damgalanmasına neden oluyor. Ayrıca cinsel yolla bulaşan hastalıkların yalnızca fuhuş yapanlarda olduğuna dair bir yanlış görüşü yansıtarak cinsel tabuyu daha da körüklüyor. Bu sektörde çalışan kişiler ise çalışma koşulları ve sosyal güvenlik eksiklikleri nedeniyle müşteri, sağlık çalışanı, polis, sosyal medya ve genel olarak toplum ilişkilerinde tamamıyla bir "sosyal işkence" yaşamaktadırlar. Sonuçta hepimiz bir anlamda emekçiyiz. Kafa emeğinin kol emeğinden üstün olduğunu ya da kol emeğinin kutsal, bedenini satmanın şerefsizlik olduğunu savunmak için hiçbir tutarlı dayanak yoktur. Bunların hepsinin de kutsal olduğunu ve başka insanların kutsal varlıkları üzerinden kazanç sağlamanın ise esas namussuzluk olduğunu savunmak daha tutarlı olacaktır.

Ceza yasalarında hayat kadınlarına tecavüz indirim nedeni olmaktan çıkarılmasına rağmen, ön kabullerde bu tutum ve davranışın izleri görülmektedir. Özetle, Devler vurun kahpeye dedi, polis vurdu hırpaladı...

**Seks İşçilerinin İnsan Hakları:**

Seks işçileri için konuşma, seyahat, göç, çalışma, evlenme ve annelik özgürlüğü ile işsizlik sigortası, sağlık sigortası ve barınma dahil tüm insan hakları ve sivil özgürlükleri garanti altında olmalıdır. Fuhuş ve eşcinselliğin bir suç durumu oluşturması temelinde insan hakları ihlal edilen herkese iltica hakkı verilmelidir.

**Çalışma Koşulları:**

Seks işçilerine yaşayacakları ve çalışacakları yeri seçme özgürlüğü verilmelidir.

-Seks işçilerinin hizmetlerini, başkalarının değil kendilerinin sağladığı koşullarda sürdürmeleri sağlanmalıdır. Seks işçilerinin haklarını korumayı garanti eden ve seks işçilerinin şikâyetlerini yönetebilecekleri, seks işçileri, avukatlar ile diğer meslek gruplarından temsilcilerin bulunduğu bir komite kurulmalıdır. Seks işçilerinin örgütlenmelerini ve bireysel güvenlikleri için birlikte çalışmalarını sınırlayacak yasalar engellenmelidir.

#### **Sağlık:**

Bütün kadınlar ve erkekler cinsel yolla bulaşan hastalıklar ve AIDS için düzenli sağlık taramaları için bilinçlendirilmelidir. Seks işçileri için zorunlu kontroller cinsel olarak aktif olan herkese uygulanmalıdır.

Vergiler: Seks işçilerine hiçbir özel vergi uygulanmamalıdır. Diğer serbest meslek sahipleri ve işverenlerle aynı tabanda vergi ödemelidirler.

#### **Kadın ve Medya**

Türkiye’de kadınlar bir yandan gelişmiş Batı ülkelerinde yaşanan kadın sorunlarının birçoğu ile gerek özel gerek kamusal hayatlarında yoğun biçimde karşılaşmakta öte yandan da kültür ve geleneğin ağırlaştırdığı başka türlü baskılarla mücadele etmektedirler. Geniş bir kadın nüfusu, kadın ve erkek ilişkileri söz konusu olduğunda, kendilerine söz ve yaşam hakkı tanımayan bir geleneğin ve törelerin baskısı altındadır.

Bir gazete, karısını ve karısını sevgilisi öldüren “kıskaç koca”yla ilgili haberi şu başlık altında vermişti; “fettan kadın iki erkeği birden yaktı”. Bu örnekte hemen her zaman olduğu gibi, sadece ölen sevgili ile hapse giden koca “kurban” olarak görülüyor ve kadının da öldürülmüş olduğu gerçeği büsbütün göz ardı ediliyor. Üstelik bütün suç da bu “fettan kadın”a yükleniyordu. Kadınlarla ilgili bu tür haberlere televizyonda da sıkla rastlanmaktadır. Bunun gibi tecavüz olaylarında da tecavüz ya da saldırıya uğrayan kadınlarla ilgili haberlerde, cümlelerin başına “gece eğlencesinden dönen kadın” veya “alkollü genç kız” gibi tanımlamalar yerleştirilerek, bu kadınların adeta kendilerine yapılan saldırıları kışkırttıkları ya da bunu hak ettikleri ima edilmektedir.

#### **Eskişehir Yazılı Basınında Kadının Yer Alışı (4 Ocak 2012)**

Anadolu Üniversitesi-İletişim Bilimleri Fakültesi ve Eskişehir Kent Konseyi Kadın Meclisi-Eğitim ve Bilim Çalışma Grubu Ekim 2009 -Aralık 2010 tarihleri içinde Eskişehir ilinde çıkmakta olan tüm yerel gazetelerde tarama yolu ile belirlenen haberlerin incelenmiştir. Haberlerin incelenmesi ve kodlanması 19 gönüllü kadın tarafından gerçekleştirilmiştir. Kodlama sayfasında yer alan değişkenler hakkında gönüllülere eğitim verilmiştir. Eğitimlerden sonra kodlayıcılar gazete haberlerini tek tek kodlamışlardır. Veriler SPSS 19 istatistik paket programı ile değerlendirilmiştir.

Bazı etkili sonuçlar; Kadının yer aldığı alanlar %16 Magazin Eğlence, Şiddet içerikli haberler %4,4(hiç yokmuş gibi).Cinsiyet eşitliği/insan hakları hakkında bir vurgu veya bilgi %94’ünde yer almıyor. Haber kişilerin cinsiyet dağılımları incelenmiş ve %55,92’si erkek odaklı. Yaş açısından, haberler %63,1’i 19-49 yaş arasını kapsıyor. Burada genç yetişkin erkeğe odaklanmış, kadın, çocuk, yaşlı, engelli, çok düşük oranda yer alıyor.

Ülkenin gündemi işsizlik iken kadın, engelli kadınlar, gençler (üniversite kenti olan ilimizde) haberlerde çok az yer alıyor. Kadın işsizlik ile ilgili haberler %1 oranında yer alarak hiç görünmez oluyor. (2 Eylül Gazetesi 20 Ocak 2012, sayfa.8)

#### **İnfertil Kadın**

İnsanlık tarihine baktığımız zaman ilk bilgiler İncil’de anlatılan Rachel ve Leah’ın hikâyesidir. Rachel güzel ve çekiciyken Leah da o kadar çirkin ve iticidir; ancak tanrı Leah’ı doğurganlıkla ödüllendirmişken Rachel’i kısır kılmıştır. Yıllarca süren umudun sonunda Rachel bir erkek çocuğu doğurmayı başardığında tanrıya “tanrım sana şükürler olsun, beni yüzkarasından kurtardın” diye dua etmiştir. Rachel’in inancına göre, kısırılık yüzkarasıyken bu düşünce kadınlar arasında yüzyıllarca etkisini sürdürmüştür. Günümüzün gelişmiş tıbbi bilgisine, bilgi çağına, gelişmiş sosyal ilişkilerine rağmen infertilite hala kadınlar için utanç verici, küçük düşürücü bir deneyim ve damgalanmaya maruz kılan bir durumdur. Gelişmiş tanı yöntemleri artık hep kadınlar kusurlu gösterilmemesine gerekirken kadınlar bu suçluluğu kendi rızaları ile kısırılığı üstlendikleri bile görülmektedir.

Freud bazı kısırlığı kadınlarda Yunan mitolojisinde Euripides'in anlattığı masaldaki "Medea Fantezisi" ile benzer özellikler olduğunu ifade etmiştir. Erken seksüel fanteziler, annenin melankolisi gibi erken çocukluk bağlanmalarında, bastırılmış vuruktik anılar çocukta vücutla ilgili fanteziler oluşturarak bilinçdışı bir sürece dönüşür. ([http://212.174.46.149/w/tez/pdf/ruh\\_sag\\_hast/dr\\_havva\\_deniz\\_oguz.pdf](http://212.174.46.149/w/tez/pdf/ruh_sag_hast/dr_havva_deniz_oguz.pdf))

İnfertilitede pek çok ruhsal belirti olabilir. Bunlar, yeme bozukluğu, uyku problemleri, beden imajı sorunları, yas, öfke veya şiddet, azaltılmış benlik saygısı ve öz kıyım olarak sıralanabilir.

### **Başörtülü Kadınlar;**

Baş Örtüsü politiktir, Kadınlar evlerine dönmek istemiyor.

Tarih boyunca tüm ideolojilerin kadın üzerinden politika ürettiklerini, kadını şekillendirerek kadın üzerinden ideolojilerini gündelik hayata sokma çabaları olduğu bilinmektedir. Kadınların neyi, nasıl giyeceği, nerede nasıl davranacağı, hizaya sokulması, terbiye edilmesi gereken canlılar olarak addedilmesi, temel insan haklarından ayrı olarak halen kadın haklarını konuşmanın gerekmesi, erkek egemen toplum yapılarının halen güçlü şekilde sürdüğünü görüyoruz. ABD ve Avrupa'da son krizde, kadınların eve dönmesi teşvik ediliyor. Çocuk yetiştirmenin erdemleri sayılıp dökülüyor. Ülkemizde sorun farklı boyutlarda yaşanmaktadır. Cumhuriyetin kuruluş ve devrim ilkeleri doğrultusunda başörtüsü bir sorun olarak yaşanmaktadır. Cumhuriyetin başlarında başı açık, tayyörlü, kadın dayatılmıştır. Ancak bu imge toplumun her kadın yaşamına girmemiş, sorun bu sefer köylü kentli "annem gibi" örtünmek olarak algılanmıştır. Otoriter zihniyet her şeyi biçimlendirip bir kalıba sokmaya çalışıyor ve insan tabiatına uygun olmayan bu zihniyet hep birilerinin mağduriyetine yol açıyor. Otoriter koca kadını, eliter cahil gördükleri halkı, devlet baba gençlerini, şimdi de başbakan dindar gençlik istiyor!

### **Mülteci-Zorunlu Göç-Mübadele ve Kadın**

1951 BM mülteci ve yerinden edilmiş olanlar için bir mutabakat yaratmıştır. İsteyerek ya da istemeyerek yer değiştirmeleri göç olgusu olarak ele alabiliriz. Göç, çok çeşitli ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal ve psikolojik

sonuçları da beraberinde getirir. Türkiye yüzyıllardır göç hareketleri yaşayan bir ülke olmuştur. Bu süreçte çok çeşitli travmatik olaylarla karşılaşan göçmenlerin önemli ruhsal ve sosyal sorunlarının olabileceği açıktır. Bu kişiler kendi ülkelerinde ırkı, dini, milliyeti, sosyal bir gruba üyeliği ve politik düşünceleri nedeniyle baskı görmekten korktuğu için başka bir ülkeden sığınma istemektedirler. Sığınmacılık, yalnızca travmatik bir süreç değildir aynı zamanda pek çok soruna karşı incinebilirliği artıran bir süreçtir.

Dünya üzerindeki mülteci hareketliğinin büyük çoğunluğunu oluşturan kadınlar ve kız çocukları, ülkelerinde yaşadıkları zulümden kaçarak yeni bir ülkede yaşam arayışına giriyor. Özel korunma ihtiyaçları bulunan kadınlar, toplumsal cinsiyete dayalı zulüm biçimlerinden en ağır olan taciz ve tecavüze maruz kalarak, çoğu kez yaşam hakları ellerinden alınıyor, ancak sınır dışı edilme korkusuyla şikâyetinde dahi bulunamıyorlar. Dünyanın her yerinde cinsiyetçi bakış anlayış yüzünden değişik ezilme biçimlerine ve zulme maruz kalan kadınlar, mülteci kadınlar olunca; zorla fuhşa itilme, tehdit ve vaatlerle cinsel ilişkiye zorlanma, her an cinsel, fiziksel şiddete maruz kalma, kaldığı çevrenin saldırgan ve ön yargılı tutumundan dolayı korku ve endişe içinde yaşamak anlamı taşır. Mülteci kadınlar, ülkelerinden kaçışlarından, sığınma talebinde buldukları ülkeye geliş, mülteci olarak kabul edilme veya ret edilme kararını alana kadar geçen süreç ve karardan sonraki süreç olmak üzere her aşamada farklı tehlikeler ve farklı şiddet biçimleri ile karşı karşıya kalıyor. Ülkesinde, yaşanan çatışmadan, iktidardan kaçırılma ve tecavüzdən kaçmak için, "yeniden başlamak" için girdiği yolda çoğu kez tecavüz ve işkence yaygın bir "deneyim" olur mülteci kadınlar için. Evlerinden, ülkelerinden ve çoğu zamanda ailelerinin korumasından yoksun kalan savunmasız kadınlar, sürgüne yapılan uzun bir yolculuğun sonunda güvenli bir yere varma umudu taşırken, vardıkları yerde karşılaştıkları durumlar eskiyi aratmamaktadır.

### **Çocuk Gelinler**

Uluslararası belgelere göre, on sekiz yaşını altında yapılan her evliliğe çocuk evliliği ve evlenen kıza çocuk gelin denilmektedir. Kız çocuklarının erken yaşta evlenmelerinin başlıca sebepleri arasında, geçim

sıkıntısı, aile içi cinsel saldırı, evlilik dışı gebelik ve geleneksel yaşayışta hâkim olan kocaya itaatın erken yaşta tesis edilmesi gerektiği şeklindeki anlayış sayılabilir. Ancak bu sebepler arasında, iktisadi gerekçelerin ağır bastığını söylemek mümkündür. Nitekim çocuk gelinlerin hangi gelir grubuna giren ailelerde görüldüğüne ailenin gelir durum ve ülkenin gelişmişlik durumu (Dünya Bankası ve BM) öne çıkmaktadır. Türkiye’de, her üç kadından birinin çocuk evliliği yapmış olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye’de çocuk gelin sorununa yaklaşımda, başlangıç olarak, ortak bir dil oluşturulması gerektiği düşünülmektedir. Multidisipliner yaklaşım gerekmektedir. Bir ortak dil oluşturulduktan sonra, mücadele yöntemlerinin neler olabileceğine karar verilmesinin doğru olacağı öngörülmektedir. Türkiye’de çocuk gelin sorununa iktisadi açıdan yaklaşılmadığı müddetçe, her çabanın yarım kalacak bir çaba olacağını savunanlar kültürel, dinsel, Çocuk Hakları Sözleşmesi bakılması gereken çok önemli ve acı bir öyküdür.

Çocuk gelinler karşı caydırıcı olması açısından örnek dava;

Soruşturma, evliliğe zorlanan kızın evlenmemek için direnmesi ve şikâyeti üzerine başladı. Soruşturmayı yapan savcı, iddianameyi hazırlarken “Çocuklar zorla gelin edilmesini” dedi ve çocuğun rızası alınmadan evlenmeye zorlanmasını “cinsel istismara teşebbüs” suçu olarak değerlendirdi. Çocuklarını evlenmeye zorlayan anne baba hakkında “cinsel istismara teşebbüs” ve “hürriyetinden yoksun bırakma” suçlamalarını yöneltti. Kız çocuk, anne ve baba tarafından fiziksel zarar görmediği ve evlenme gerçekleşmediği için “cebir ve şiddetle cinsel istismar” suçunun oluşmamaçağı kanaati söz konusu oldu. Dava devam ediyor.

Olumsuz bir örnek yakında medyadan öğrendik. Küçük kızın bir yıl önce kendi rızasıyla imam nikâhıyla evlendiği öğrenildi. Narman ilçesine bağlı Göllü köyünde 1999 doğumlu H.A.’nın hamile olduğu ve kontrol için gittiği hastanede doktorların durumu polise aktarması bir çocuk gelini daha ortaya çıkardı. Edinilen bilgiye göre, 13 yaşındaki H.A. muayene ol-

mak için Devlet Hastanesi’ne gitti. Yapılan muayene sonucu H.A.’nın hamile olduğunu öğrenen hastane yetkilileri polise haber verdi. Hastaneye gelen polis ekipleri, yaptıkları araştırmada H.A.’nın bir yıl önce kendi rızası ile C.G. ile imam nikâhıyla evlendiğini öğrendi. Olayla ilgili soruşturma başlatan Cumhuriyet Savcısı, çocuk gelinin eşi olan çocuk damadın ifadesi aldıktan sonra serbest bıraktı.

### Cinsel Çeşitlilik ve Kadın

Kapalı bir toplum yapısı gösteren ülkemizde bir yerlere yönelik şiddetin nedenlerine göz gezdirmemiz gerektiğinde cinsel yönelim ya da cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığa uğramama hakkı konusunda ulusal mevzuatta herhangi bir düzenleme bulunmadığı göze çarpan ilk etken olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra toplumdaki önyargılı tutum, bilinmeyene duyulan korku, damgalamak gibi etkenler de bu şiddetin nedenleri arasındadır. Ülkemizdeki önyargının ve mevzuattaki eksikliklerin giderilmemesi yönündeki ısrarın bir diğer örneği de 2010 yılı Aralık ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından sunulan “cinsel yönelimleri nedeniyle yasa dışı, keyfi ve yargısız infaza maruz bırakılmalarını kınayan “tarihi yönergede oylamaya katılmamız olmuştur.

Acı bir gerçek; “Anayasa değişikliği çalışmaları sırasında eşcinsellerin de talepleri oldu. Halen de geliyor. İstiyorlar diye verecek miyiz? Şu an ki koşullarda mümkün değil, kamuoyu buna hazır değil.” dedi.

Burhan Kuzu, Adalet ve Kalkınma Partisi Milletvekili ve Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı. <http://www.milliyet.com.tr/2008/01/28/siyaset/asiy.html7>

İnsanın cinsel yönelimindeki çeşitliliği tüm tarih boyunca çok tanıdık ve hayatın içinden geldi. Birçok toplum bunu örtmek, bastırmak yerine hayatın içinde birlikte yaşamının yolunu buldu, bazı topluluklar için var olanın tabulaşması devam etmektedir. Kültürün normlarına uymayanlar dışlanıyor, ayrımcılığa uğruyor, suçlanıyor, böylece marjinalleşiyor, hatta cezalandırılıyor. Bütün bu zorlu görünüşe rağmen cinsel yönelimin çeşitliliği devam ediyor.

Yunan filozofu Aristofones, şöyle hikâyeler anlatıyor, alıntının Platon'un Şölen adlı eserinden olduğu söylenir. Başlangıçta üç cinsiyet varmış. Kadın, erkek ve hermafrodit. Ancak bu insanlar acayip şekillere sahipmiş, 4 eli, 4 bacaklı ve çift kafalı imiş. Çok kudretli oldukları için Zeus bunları kıskanmış ve hepsini ikiye ayırmış. Ayrılan yarım, kadınlar kadınlara, erkekler erkeklere büyük bir özlem ve arzu duymuş. Öyküler insanlığın kendisi kadar eskidir. (Bair,V;Cinsel çeşitlilik,Çev.Abdullah Doğan.Metis Yayınları. s:42)

Eşcinsel, biseksüel ve trans kadınlar çeşitli toplumsal baskılara maruz kalmakta ve şiddete uğramaktadır. Eşcinsel, biseksüel ve trans kadınlar ataerkil toplumsal yapının cinsiyetçiliği ile değil, aynı zamanda homofobik ve transfobik şiddetine maruz kalmaktadırlar. Eşcinsel, biseksüel ve trans kadınların yaşadıkları şiddet olayları ve bu şiddet olaylarına karşı yasal mevzuatın yeteri kadar koruma sağlayıp sağlamadığı, anayasanın eşitlik maddesine cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ibarelerinin eklenmesi taleplerini sorunu çözmek için gereklidir.

## Sonuç

Toplumda çeşitliliğin bir çılgılık gibi yükselen sesi ,eşit haklara ulaşma çabası tüm hızı ile devam etmektedir. 21.yüzyıl farkındalığının arttığı, buna karşın susturma baskılarının arttığı bir yüzyıl olma yolunda savaşlar, doğal afetler, yoksul, işsizlik, ayrımcılık, nefret söylemi gibi sorunlarla boğuşmaktadır. Yukarıda sergilemeğe çalıştığım sorunların çoğu yasal dayanakların çözülebilir gibi durmasına karşılık zihniyet değişiminin ne kadar hayati olduğu görülmektedir. Tüm toplum görünürde yukarıda kı haksızlıklara karşı olduğunu ifade etmekle beraber çözümler için bir araya gelememektedir.Kendine düşeni görmezden gelmektedir.Oysa ki adalet için empatinin nekadar önemli olduğu belki de ilk çaba olarak kendimimiz farkına varmamız gerektiği unutulmaktadır.

Ne yazık ki kadın çalışmalarının içinde bizzat kadınlarında katıldığı egemen.kalıp önyargılar.ayrımcılık gözlenmektedir. İnsan hakları bir bakıma hiyeraşik ve sırası gelmemiş,yada haksız itirazlarla gölgelenmekte,görmezlikten gelinmektedir.

Ayrımcılığa tümüyle karşı çıkmaz isek,"Nefret Suçları" yasalaşma ezenlerde ezilir ilkesi ne yazık ki tüm olumsuz etkisini gösterecektir.

Ayrımcılık son bulması umudu ile...